

SEKTOR PRYWATNY W ŚWIETLE WIZJI ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU DLA POLSKIEGO BIZNESU 2050

I. Wprowadzenie

Kryzys w równowadze środowiskowej, który był skutkiem wzmożonej urbanizacji i rozwoju cywilizacyjnego XX w., zapoczątkował pozytywny trend, dzięki któremu globalna społeczność zaczęła dostrzegać ogromny problem, jakim jest przekroczenie przez ludzi granicy samoregeneracji środowiska. Podkreśla się, iż nasza Planeta zaczęła żyć na „ekologiczny kredyt”.¹ Nadmierna degradacja środowiska oraz konsumpcyjny tryb życia przyczyniły się do zmiany strategii rządzących, którzy zauważyli, że bez zmiany polityki względem środowiska, Ziemia będzie chyliła się ku ekologicznemu upadkowi.

W 1972 roku w Sztokholmie zorganizowano pierwszą konferencję ONZ dotyczącą ochrony środowiska, podczas której uznano ochronę środowiska za integralną część polityki państwa i jedną z jego podstawowych zasad. Utworzono międzynarodową organizację UNEP (*United Nations Environmental Programm* – Program Środowiskowy Narodów Zjednoczonych) – wyspecjalizowaną agencję ONZ. Wy miernym efektem konferencji było podpisanie Deklaracji Sztokholmskiej – która mimo że nie miała rangi aktu prawnego, została uznana za zasadę międzynarodowego prawa zwyczajowego.²

W 1987 roku Światowa Komisja ds. Środowiska i Rozwoju (*World Council of Environment Development*) opublikowała raport „Nasza Wspólna Przyszłość”. W raporcie (zwanym również raportem Brundtland od nazwiska Premier Norwegii) po raz pierwszy zdefiniowano pojęcie zrównoważony rozwój jako termin, „który

1 Informacja prasowa WWF, źródło: <http://www.naukawpolsce.pap.pl/aktualnosci/news,396728,od-dzis-jedna-zie-mia-nie-wystarczy.html> (data dostępu: 13.08.2013 r.).

2 K. Kafel, W gąszczu definicji zrównoważonego rozwoju, Warszawa 2005, s. 78.

zapewnia zaspokojenie potrzeb obecnych pokoleń, nie przekreślając możliwości zaspokojenia potrzeb pokoleń następných.”³ Podstawą funkcjonowania ww. pojęcia jest jednoczesne uwzględnienie trzech aspektów: społeczeństwa, środowiska oraz gospodarki. Pozostają one ze sobą w ścisłej korelacji. Należy podkreślić, iż poruszając się w tym obszarze, mamy do czynienia z procesem łączącym przeszłość oraz teraźniejszość z jednoczesnym oddziaływaniem na wynik i rezultat w przyszłości.⁴

W czerwcu 1992 r., w Rio de Janeiro odbyła się Konferencja ONZ na temat Środowiska i Rozwoju (*United Nations Conference of Environment Development*). Kluczowym zagadnieniem rozpatrywanym podczas obrad była koncepcja zasady zrównoważonego rozwoju. Podczas obrad uchwalono dwie deklaracje: w sprawie Środowiska i Rozwoju, która składa się z 27 zasad oraz o Ochronie Lasów. Przyjęto również dwie konwencje o randze międzynarodowej: Ramową Konwencję Narodów Zjednoczonych w sprawie Zmian Klimatu (*United Nations Convention on Climate Change – UFGCC*) oraz Konwencję o Bioróżnorodności (*Convention of Biological Diversity*).⁵ Przyjęto również Globalny Program Działań – Agenda 21.

W następstwie wdrażania Agendy 21 w 1993 r. powołano Komisję ds. Zrównoważonego Rozwoju (*Commission Sustainable Development – CSD*). W 1997 roku podpisano Protokół z Kioto, który dotyczył redukcji gazów cieplarnianych.

Dziesięć lat po przyjęciu Deklaracji z RIO w 2002 roku odbył się Szczyt Zrównoważonego Rozwoju. Jego celem było odnowienie zobowiązania do realizowania zasad zrównoważonego rozwoju. Przyjęto Plan Wdrożenia z Johannesburga. (JOPI).⁶

II. Future We Want

W czerwcu 2012 r. w Rio de Janeiro odbyła się Konferencja Narodów Zjednoczonych w sprawie Zrównoważonego Rozwoju, tzw. drugi „Szczyt Ziemi”. Został on zorganizowany zgodnie z rezolucją Zgromadzenia Ogólnego ONZ 64/236 (A/RES/64/236). Powyższe wydarzenie było pewnego rodzaju rocznicą z okazji 20-lecia Konferencji Narodów Zjednoczonych w sprawie Środowiska i Rozwoju (UNCED) w Rio de Janeiro i 10-lecia Światowego Szczytu Zrównoważonego Rozwoju (WSSD) w Johannesburgu.⁷

3 Komisja Ochrony Środowiska Naturalnego, Zdrowia Publicznego i Bezpieczeństwa Żywności, przygotowania do Szczytu RIO plus 20, dokument podstawowy 21 marca 2012 r., s. 2.

4 OECD Insight, Sustainable Development: Linking Economy, Society, Environment 2008, s. 25.

5 M.M. Kenig-Witkowska, Międzynarodowe Prawo Środowiska, Warszawa 2011, s. 321.

6 Komisja Ochrony Środowiska Naturalnego, Zdrowia Publicznego i Bezpieczeństwa Żywności, *op. cit.*, s. 2.

7 J. Jonker, M. Krukowska, Transformacja w kierunku zrównoważonego rozwoju. Siedem zasad koniecznych do wprowadzenia „zielonej gospodarki” – wkład do przygotowań do Rio+20 (Konferencji Organizacji Narodów Zjednoczonych na rzecz Zrównoważonego Rozwoju) w 2012 roku, „Management and Business Administration. Central Europe” 2012, nr 4(117), s. 92-106.

Jak podnosi Pan Jacek Mizak – Dyrektor Departamentu Zrównoważonego Rozwoju w Ministerstwie Środowiska, Rio+20 stanowi raczej umiarkowany sukces. Państwa Członkowskie ONZ potwierdziły swoją dotychczasową politykę na rzecz zrównoważonego rozwoju, przy czym nie udało się osiągnąć żadnego porozumienia o charakterze wiążącym z prawnymi instrumentami do egzekwowania postanowień końcowych. Wynika to przede wszystkim z panujących trendów. Aby sytuacja mogła ulec zmianie, należałoby przeprowadzić reformę zarządzania na szczeblu globalnym. Interesariusze, w związku z ich sytuacją ekonomiczną mają ograniczone możliwości deklarowania wsparcia finansowego, które jest nieodzownym elementem działań zmierzających do budowy gospodarek w duchu zrównoważonego rozwoju. Warto również zauważyć, iż zachowania społeczności międzynarodowej skupiające się na podwyższeniu statusu organizacji, zajmujących się rozwojem przedsiębiorczości zgodnie z założeniami „zielonej gospodarki”, są hamowane przez takie potęgi jak np. USA. Jako przykład można podać tu próbę podwyższenia statusu UNEP. UE chciała ustanowić Globalną Organizację na rzecz Zrównoważonego Rozwoju posiadającą instrumenty prawne pozwalające na egzekucję zobowiązań finansowych, podjętych przez Państwa Członkowskie – co jednak zakończyło się fiaskiem.

Polska, jako jedno z trzech państw (obok Brazylii i Turcji), przedstawiła podczas Konferencji, w ramach *side vent*, dwa pionierskie projekty. Pierwszy, który jest wynikiem współpracy sektora publicznego, z jednoczesnym poparciem i tożsamością kierunków strategicznych przyjętych przez stronę rządową – Wizja zrównoważonego rozwoju dla polskiego biznesu 2050 (dalej zwana Wizją) oraz drugi – *Green Evo* – który został powołany do życia jako podsumowanie XV Konferencji Stref Klimatycznych w Poznaniu. Wizja definiuje kluczowe sektory działań oraz wskazuje priorytetowe zagadnienia dla biznesu. Można by rzec, że jest ona rozwinięciem strategii Światowej Rady na rzecz Zrównoważonego Rozwoju (*World Business Council for Sustainable Development* – WBCSD) na szczeblu państwowym. Mimo, że w praktyce długoterminowe planowanie nie odnosi zamierzonych celów, to powyższy raport potwierdza, iż możemy zaobserwować pozytywną tendencję do postrzegania przez przedsiębiorców (zarówno tych dużych, jak i z sektora małych, średnich i mikroprzedsiębiorców) biznesu, który powinien być prowadzony zgodnie z ramami zrównoważonego rozwoju w celu polepszenia życia i zdrowia ludzkiego w zgodzie ze środowiskiem naturalnym oraz na rzecz jego ochrony. *Green Evo* pozwolił zaś na przełamanie negatywnego tabu, że obecność biznesu w strefie rządowej jest niechętnie postrzegana, co od wielu lat stanowi normę w krajach zachodnich. Tak naprawdę założeniem projektu jest promocja sektora przedsiębiorców na szczeblu międzynarodowym, pod parasolem rządowym. Działania państwa stanowią pomoc *de minimis*. Nie polegają na dofinansowaniu sektora prywatnego, a na stworzeniu zaplecza pijarowskiego z naciskiem na szkolenia oraz promocję międzynarodową. Jak podkreśla koordynator projektu „nie dajemy ryby, a jedynie wędkę i uczymy jak

się nią posłużyć aby «połów» był jak najbardziej optymalny i nastawiony na sukces. Projekt skierowany jest do wszystkich przedsiębiorców, którzy mają innowacyjną technologię, funkcjonującą na rynku, a nie mają pomysłu na jej promocję i zaistnienie w świecie”.⁸ Jak zdradził Pan Mizak, projekt ten cieszy się ogromnym zainteresowaniem na szczeblu międzynarodowym. Można by rzec, iż *Green Evo* stanowi markę równoważną ze znakiem jakości. Przykładem działalności objętej *Green Evo* jest chociażby recykling. Polskie technologie pozwalają na produkcję biopaliw z plastikowych butelek – petów, czy też mniej skomplikowane – brykieciarki, które stanowią główne (często jedyne) źródło energii w afrykańskich domach. Podobno zakupieniem praw do takiej formy pomocy przedsiębiorcom jest zainteresowana sama Brazylia, która chciałaby utworzyć własne *Green Evo*. Przy okazji spotkań konferencyjnych Minister Środowiska promował Warszawę jako siedzibę Zielonego Funduszu Klimatycznego (*Green Climate Fund*).

Zauważyć należy, że 20 lat po pierwszym Szczycie Ziemi, diametralnie zmieniły się uwarunkowania i standardy myślenia globalnej społeczności. W 1992 roku, w ogóle nie istniała kwestia sektora prywatnego. Przedsiębiorcy zaczynają zauważać, że prowadzenie działalności gospodarczej zgodnie z normami zrównoważonego rozwoju oraz z należnym szacunkiem i dbałością o stan środowiska wcale nie musi stanowić przysłowiowych „kłód pod nogi”, a może być czynnikiem wpływającym na zwiększenie ich konkurencyjności i poprawę standingu finansowego, zaś rządy dostrzegają, iż realizacja zasad zrównoważonego rozwoju bez sektora prywatnego, który jest wytwórcą ponad 70% dóbr na świecie, jest nierealna i niemożliwa.

Dokument końcowy „*Future We Want*”, podpisany przez ponad 190 państw, stanowi odnowienie postanowień z roku 1992 i ma charakter jedynie polityczny. Daje on podstawy do rozpoczęcia kolejnego, żmudnego procesu. Do 2015 r. zobowiązano się do zdefiniowania Celów Zrównoważonego Rozwoju (*Sustainable Development Goals – SDG*). Nie mają one za zadanie zastąpienia Milenijnych Celów, a jedynie ich wzmocnienie, uzupełnienie i zaakcentowanie. Jest on jedynie potwierdzeniem dotychczasowej polityki rządów na rzecz zrównoważonego rozwoju. W 283 punktach poruszono kwestie związane z biedą, bezrobociem, podnoszeniem standardów życia i zdrowia ludzkiego, zarządzania zasobami naturalnymi, bioróżnorodnością, zmianami klimatu. Najczęściej pojawiającą się frazą jest „zrównoważony rozwój”. Podkreśla to doniosłość tego pojęcia oraz to, jak bardzo zrównoważony rozwój jest ważny dla kreowania przyszłości. Po raz pierwszy od dwudziestu lat państwa podpisujące dokument zauważyły potrzebę współpracy z sektorem prywatnym na szczeblu rządowym. W pkt 71. dokumentu końcowego akcentuje się, że rządy państw powinny wspierać inicjatywy sektora prywatnego, gdyż tak naprawdę bez aktywno-

8 Źródło: opracowanie własne – rozmowa przeprowadzona 13 sierpnia 2012 r. z Panem Jackiem Mizakiem – Dyrektorem Departamentu Zrównoważonego Rozwoju w Ministerstwie Środowiska.

ści z jego strony niemożliwe jest osiągnięcie założeń „zielonej gospodarki” oraz rozwoju społecznego, gospodarczego w duchu zrównoważonego rozwoju.

III. Sektor prywatny

Transformacja ustrojowa po 1989 r. umożliwiła przekierowanie modelu gospodarki centralnie planowanej w kierunku gospodarki wolnorynkowej. Obalenie monopolu państwa pozwoliło na wzmożoną aktywność firm z sektora prywatnego. Powstawały nowe zakłady pracy oparte na przewadze kapitału prywatnego. Upadek ZSRR i komunizmu na polskich ziemiach stał się pewnego rodzaju fundamentem pod nasze przyszłe członkostwo w strukturach unijnych. Gospodarka przeżywała burzliwy rozkwit, aczkolwiek trzeba podkreślić, iż początkowo konsumentów nie było stać na pojawiające się w sklepach dobra. Sektor prywatny, do którego należy zaliczyć przede wszystkim przedsiębiorców (prowadzących działalność w różnych formach prawnych), zaczął dopiero „raczkować”.

Przedsiębiorcy nastawiając się jedynie na maksymalizację zysków, nie zauważali takich problemów, jak chociażby ich negatywny wpływ na środowisko. Produkcja charakteryzowała się wysokoemisyjnością, co skutkowało powstawaniem ogromnych ilości odpadów, które *de facto* gromadzone były na składowiskach, co negatywnie wpływa na stan środowiska.

Z upływem lat rządy państw zaczęły dostrzegać, iż nie można skutecznie przeciwdziałać takim problemom, jak głód, bezrobocie, zmiany klimatu, niszczenie środowiska naturalnego, bez aktywnego uczestnictwa sektora prywatnego. Jest on wytwórcą ponad 70% dóbr na świecie, tym samym niemożliwym wydaje się realizowanie zasad zrównoważonego rozwoju bez udziału sektora prywatnego. Należy zauważyć, iż to właśnie omawiany sektor ma przed sobą ogromne wyzwanie, wdrożenia zasad zielonej gospodarki, dzięki czemu może zintensyfikować swoje zyski oraz stać się bardziej konkurencyjnym na rynku, a co za tym idzie, wpłynąć na poprawę jakości życia i zdrowia ludzkiego.

Jak już wcześniej wspomniano, Polska przedstawiła na szczycie w Rio jeden z dwóch projektów – Wizja zrównoważonego rozwoju dla polskiego biznesu 2050. Jak wskazują autorzy Wizji, dokument ten powstał dzięki współpracy oraz dialogu środowiska z kręgu działaczy PwC, Forum Odpowiedzialnego Biznesu oraz Ministerstwa Gospodarki, przy jednoczesnym wsparciu ze strony 150 przedstawicieli organizacji, instytucji oraz firm. Stanowi on swoistą formę długoterminowej strategii na kanwie zrównoważonego rozwoju. Określa on kluczowe obszary działań, dzięki którym przyszłość będzie opierała się na zrównoważonej gospodarce. Trzeba podkreślić, że co do zasady długoterminowe plany są trudne do zrealizowania. Jednakże aby osiągnąć zamierzony cel, należy podjąć odpowiednie działania już dziś. Wizja przedstawia obecną sytuację społeczno-gospodarczą na globalnej arenie przez

pryzmat uwarunkowań w Polsce. Autorzy powyższego dokumentu wskazują drogę, jaką powinien podążać biznes, a co za tym idzie sektor prywatny, aby dążyć do zbudowania zielonej gospodarki w myśl zasad zrównoważonego rozwoju.

Powyższy dokument wyróżnia sześć kluczowych obszarów dla zrównoważonego rozwoju: kapitał społeczny, kapitał ludzki, infrastruktura, zasoby naturalne, energia oraz jakość państwa i instytucji.

IV. Kapitał Społeczny

Kapitał społeczny, obejmujący pewne normy i wartości społeczne, dające możliwość współpracy na wysokim poziomie, sprzyja biznesowi.⁹ Stanowi on fundament, dzięki któremu możliwe jest budowanie współpracy międzysektorowej. Należy podkreślić, iż nieodzownym elementem więzi ekonomicznych i współpracy międzyludzkiej jest zaufanie społeczne. Bez niego niemożliwe jest stworzenie efektywnego systemu, pozwalającego na wzrost zysków, przy jednoczesnym promowaniu i przestrzeganiu zasad zrównoważonego rozwoju.

Przedsiębiorcy nie posiadają dostatecznej wiedzy na temat swoich konkurentów. Tak naprawdę nie wiedzą, kto i jaką działalność prowadzi na ich własnym „podwórku”. Niewiedza jest barierą blokującą wzrost konkurencyjności na rynku. Ponadto, co warto zaakcentować, prowadzi to do załamania współpracy międzysektorowej. Tym samym niemożliwe jest realizowanie wspólnych celów, również tych związanych z zrównoważonym rozwojem.

Kolejnym, znaczącym problemem jest brak troski o dobro wspólne. Wiązać się to może z uwarunkowaniami historycznymi, mentalnością ludzką, pozostałą po poprzednim systemie. Bez społecznej akceptacji, niemożliwa będzie realizacja zrównoważonego rozwoju. Podyktowane to jest przede wszystkim brakiem zaufania oraz trudnościami w budowaniu prawidłowych relacji interpersonalnych.

Autorzy omawianej Wizji wskazują, że kluczową szansą dla biznesu jest stworzenie konkurencyjnej gospodarki, opartej na kapitale społecznym. Dzięki transferowi nowych technologii oraz wykorzystaniu innowacyjnych rozwiązań możliwy jest rozwój produkcji oraz promowanie nowych produktów i usług.

Aby osiągnąć zamierzone cele, niezbędna jest edukacja na szczeblu podstawowym. Już od najmłodszych lat, powinno się wpływać na świadomość i mentalność ludzką. Czynnikiem wpływającym na pogłębienie świadomości społecznej obok ww. powinna być transparentność przepisów dotyczących chociażby takich zagadnień, jak ochrona środowiska.

Za interesujący pogląd należy również uznać, iż miernikiem społecznej więzi, akceptacji oraz świadomości jest działalność oparta na wolontariacie. To dzięki

9 Wizja zrównoważonego rozwoju dla polskiego biznesu 2050, źródło: www.mg.gov.pl/files/upload/8383/MG_WI-ZJA.pdf (data dostępu: 20.08.2013 r.).

niemu możliwe jest pogłębianie więzi międzyludzkich oraz zrozumienie problemów, z którymi boryka się przeciętny obywatel. Mogłoby to być konkurencyjnym kryterium przy aplikowaniu na dane stanowisko pracy. Takie działania miałyby na celu pogłębianie solidarności społecznej oraz uczenie sumienności i konsekwencji w dążeniu do zamierzonych celów.

V. Kapitał ludzki

Kapitał ludzki stanowi jeden z niematerialnych zasobów, który jest nieodzownym elementem każdej inicjatywy wpływającej na wzrost konkurencyjności oraz jakości świadczonych usług, a co za tym idzie wzrostu gospodarczego.

Czynnikiem negatywnie wpływającym na ten obszar jest niż demograficzny. Polska staje się społeczeństwem starzejącym się. Pęd za karierą, brak odpowiedniej polityki prorodzinnej ze strony państwa sprawia, iż przeciętny Polak w wieku rodzonym zwleka z założeniem rodziny, stawiając na rozwój zawodowy i chęć polepszenia statusu społecznego.

Obecnie liczne uczelnie kształcą na kierunkach chociażby humanistycznych, „produkują” rzesze młodych, ambitnych, aczkolwiek bezrobotnych absolwentów. Polska potrzebuje wyspecjalizowanej kadry, która ukończyła kierunki ściśle. Taki absolwent jest konkurencyjny na rynku pracy, a tym samym interesujący dla pracodawcy. Ponadto autorzy podnoszą, iż na podkreślenie zasługuje fakt, że dalece pożądanym jest tzw. *life long learning* – nauka przez całe życie. Pozwala to na zachowanie elastyczności i możliwości dostosowania się do panujących norm i reguł.

Warto zauważyć, iż kapitał ludzki jest podstawą dla rozpoczęcia i prowadzenia jakiegokolwiek biznesu. Praca powinna być traktowana jako pewnego rodzaju wartość, postrzegana jako coś pozytywnego.

Sektor prywatny powinien skupić się na podjęciu współpracy na linii – sektor prywatny – publiczny – uczelnie – naukowcy – kapitał społeczny. Pozwoli to na optymalizację kształcenia w kierunku rozwoju i wdrażanie nowych, innowacyjnych technologii. Ponadto biznes mógłby stwarzać możliwości młodym absolwentom do zdobywania praktycznych umiejętności, poprzez płatne staże i praktyki. Warto również podkreślić, iż w ramach takiej współpracy możliwe byłoby wypracowanie pewnego modelu kształcenia przyszłej kadry pracowniczej, pozwalającego na optymalne wykorzystanie ich potencjału.

VI. Infrastruktura

Infrastruktura transportowa i telekomunikacyjna jest elementem wpływającym na jakość życia ludzi, strukturę zatrudnienia, znoszenie dysproporcji międzyregionalnej. Prawidłowy przepływ wytwarzanych dóbr pozwala na zwiększenie

konkurencyjności danego produktu. Infrastruktura powinna opierać się na zrównoważonym systemie transportowym, który zapewnia dostęp do bezpiecznej komunikacji niezagrażającej życiu i zdrowiu ludzkiemu i środowisku, dzięki efektywnemu funkcjonowaniu oraz ograniczeniu emisji i odpadów.¹⁰

Stan polskich dróg, kolei pozostawia wiele do życzenia. Trzeba podkreślić, iż brak odpowiedniej infrastruktury przyczynia się do ograniczenia napływu inwestycji zagranicznych. Jej budowa oraz unowocześnienie powinno stać się wyzwaniem zarówno dla sektora prywatnego, jak i publicznego. Trafnym poglądem jest stwierdzenie, iż należy zmienić sposób myślenia o infrastrukturze, gdyż w drodze do zrównoważonego rozwoju nie powinna ona być celem samym w sobie, a jedynie środkiem pozwalającym na budowę zielonej gospodarki.

VII. Zasoby naturalne

Wzrost gospodarczy wpływający na zwiększenie dobrobytu jest nieoderwalnie związany z wykorzystywaniem zasobów naturalnych ziemi. Pierwsza naukowa definicja omawianego pojęcia została sformułowana w 1910 roku przez G. Piechota.¹¹ Podniósł on, iż za zasoby naturalne należy uważać pięć surowców, które są niezbędne do funkcjonowania cywilizacji: woda, drzewo, węgiel, żelazo i produkty rolne. Bardziej rozbudowaną, współczesną definicję zasobów naturalnych wskazuje Z. Jakubczyk,¹² zgodnie z którą: „pod pojęciem zasobów naturalnych rozumie się bogactwa naturalne (minerały, woda, powietrze, flora czy fauna), siły przyrody oraz walory środowiska decydujące o jakości życia człowieka (przestrzeń geograficzna, piękno krajobrazu, mikroklimat itp.)”.

Problem z nadmierną eksploatacją nieodnawialnych zasobów ziemi, takich jak węgiel, ropa naftowa, żelazo, pierwiastki ziem rzadkich, czy chociażby gaz ziemny, pojawił się wraz z uprzemysłowieniem i burzliwym wzrostem gospodarczym. Zaczęto wykorzystywać ww. zasoby w tak dużym stopniu, iż ich zapasy malały w zatrważającym tempie. Zaczęto dostrzegać, że jeżeli nie wyhamuje się tempa wykorzystywania naturalnego potencjału ziemi, przyszłe pokolenia nie będą miały możliwości korzystania z bogactw naturalnych, gdyż ich źródła zostaną nieodwracalnie wyczerpane. Jak już było wspomniane wyżej, w Raporcie Nasza Wspólna Przyszłość podkreślano, iż obecne działania muszą być zbilansowane i brać pod uwagę sytuację przyszłych pokoleń. Warto podkreślić, iż nadmierna eksploatacja

10 Centrum Zrównoważonego Transportu, „Opinia Centrum Zrównoważonego Transportu nt. projektu Strategii Rozwoju Transportu na lata 2007–2013”, 2005, Biała Księga 2001 (cyt. za Wizja zrównoważonego rozwoju dla polskiego biznesu 2050).

11 Z. Jakubczyk, Teoretyczne podstawy gospodarowania zasobami naturalnymi, (w:) Podstawy ekonomii środowiska i zasobów naturalnych, B. Fiedor (red.), Warszawa 2002, s. 121.

12 *Ibidem*.

naturalnych zasobów nieodnawialnych, poza ujemnym skutkiem ekonomicznym w ogromnym stopniu oddziałują na środowisko.¹³

Bezpieczeństwo energetyczne Polski opiera się przede wszystkim na złożach węgla kamiennego i brunatnego, które ulegają systematycznemu uszczuplaniu. W Raporcie z lutego 2011 r. NIK prognozuje, iż przy obecnym tempie eksploatacji złóż tych surowców, wystarczy ich jedynie do 2035 r.¹⁴ Mając na uwadze szybkość wyczerpywania nieodnawialnych zasobów naturalnych ziemi, należy podjąć odpowiednie kroki celem ich racjonalnego gospodarowania.

Jak podnoszą autorzy Wizji, to właśnie sektor prywatny powinien aktywnie włączyć się w szereg działań, zmierzających do zahamowania tempa wyczerpywalności, przede wszystkim poprzez edukację w kierunku prawidłowej i racjonalnej gospodarki zasobami naturalnymi. Biznes widzi swoją rolę w uświadomieniu konsumentów o współodpowiedzialności za przyszły deficyt zasobów naturalnych. Należy jasno i wyraźnie wskazać, iż stosowanie zasad racjonalnej gospodarki w efekcie końcowym przynosi ogromne korzyści, zarówno w sferze fiskalnej, jak i w ochronie środowiska. Trzeba uświadamiać przedsiębiorców, że każda działalność ma wpływ na środowisko. Musimy podjąć się edukacji oraz aktywnej motywacji, zmierzającej w kierunku wskazania prawidłowego modelu zrównoważonej produkcji i konsumpcji.

Sektor prywatny potrzebuje przede wszystkim różnego rodzaju zachęt pozwalających na inwestowanie w nowe technologie, transfer wiedzy, edukację. Przedsiębiorstwa powinny dążyć do zwiększenia wykorzystywania surowców pochodzących z odzysku oraz pozyskiwania źródła energii z odpadów.

VIII. Energia

Polski sektor energetyczny w przeważającym stopniu opiera się na wykorzystywaniu kopalin do uzyskiwania energii cieplnej i elektrycznej. Wysoki poziom zapotrzebowania na energię, brak odpowiedniej infrastruktury, uzależnienie od importu gazu oraz ropy naftowej, pogarszający się stan środowiska przy jednoczesnych zmianach klimatycznych, rodzi konieczność przyjęcia zupełnie nowego kierunku w gospodarce energią. Zgodnie z unijnymi założeniami, Polska do roku 2020 powinna ograniczyć emisję gazów cieplarnianych o 20% w stosunku do roku 1990, zmniejszyć zużycie energii o 20%, zwiększyć udział odnawialnych źródeł energii o 20%, w tym 10% w transporcie. W 2008 r. UE przyjęła pakiet klimatyczny zawierający prawne instrumenty pozwalające na osiągnięcie powyższych założeń. Polska polityka energetyczna stawia za cel przede wszystkim: wzrost bezpieczeństwa

13 H. Folmer, L. Gabel, H. Opschoor, *Ekonomia środowiska i zasobów naturalnych*, Warszawa 1996, s. 119-121.

14 Informacje o wynikach kontroli NIK, Warszawa 2011. Źródło: <http://www.nik.gov.pl/aktualnosci/nik-o-bezpieczenstwie-zaopatrzenia-polski-w-wegiel-kamienny-ze-zloz-krajowych.html> (data dostępu: 20.08.2013 r.).

dostaw energii i paliw, poprawę efektywności energetycznej, wzrost wykorzystywania odnawialnych źródeł energii, zmniejszenie oddziaływania energetyki na środowisko naturalne. Cele polskiej energetyki są zbieżne ze Strategią Rozwoju Kraju 2007-2015, a także z celami Odnowionej Strategii Lizbońskiej i Odnowionej Strategii Zrównoważonego Rozwoju UE.¹⁵

Polska powinna skupić się przede wszystkim na wdrażaniu nowych technologii, pozwalających na skuteczną i ekonomicznie opłacalną redukcję CO₂. Warto również podkreślić, iż analizując stan infrastruktury przesyłowej, jednoznacznie trzeba stwierdzić, że wymaga ona gruntownej modernizacji i rozbudowy. Ponadto trzeba skupić się na dywersyfikacji dostaw surowców energetycznych, co w finalnym ujęciu doprowadzi do uniezależnienia przesyłowego od Rosji. Tym samym, aby osiągnąć bezpieczeństwo energetyczne, należy podjąć działania zmierzające do budowy wewnętrznej sieci przesyłowej oraz zwiększenia udziału odnawialnych źródeł energii (dalej OZE) w założeniach polityki energetycznej kraju.

Podstawowe obowiązki w zakresie wykorzystywania OZE w Polsce regulują przede wszystkim takie akty prawne, jak¹⁶:

- Ustawa z dnia 10 kwietnia 1997 r. – Prawo energetyczne (Dz.U. 2012 r. poz. 1059),
- Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 14 sierpnia 2008 r. w sprawie szczegółowego zakresu obowiązków uzyskania i przedstawienia do umorzenia świadectw pochodzenia, uiszczenia opłaty zastępczej, zakupu energii elektrycznej i ciepła wytworzonych w odnawialnych źródłach energii oraz obowiązku potwierdzania danych dotyczących ilości energii elektrycznej wytworzonej w odnawialnym źródle energii (Dz.U. Nr 156, poz. 969 z późn. zm.),
- Ustawa z dnia 25 sierpnia 2006 r. o biokomponentach i biopaliwach ciekłych (Dz.U. z 2013 r. poz. 1164) wraz z odpowiednimi przepisami wykonawczymi.

Biznes widzi szansę w działaniach mających na celu pozyskiwanie energii z odpadów oraz OZE. Wzorując się na krajach skandynawskich, intratnym rozwiązaniem zarówno dla ludzi, jak i środowiska byłaby budowa spalarni śmieci. Ze składowisk zniknęłyby ogromne hałdy odpadów, a poszczególne gminy zyskałyby energię cieplną i elektryczną. Jako przykład, można wskazać spalarnię w Högdalen w Sztokholmie. Paliwem wykorzystywanym w tym zakładzie są odpady komunalne i przemysłowe, które dostarczają prąd 80 tys. oraz ogrzewają około 200 tys. gospodarstw domowych. Ww. elektrociepłownia stanowi modelowy przykład współpracy

15 Polityka Energetyczna Polski do 2030 r., Ministerstwo Gospodarki, Załącznik do uchwały 202/209 Rady Ministrów z dnia 10 listopada 2009 r.

16 Dane GUS, Raport Energia ze źródeł odnawialnych, Warszawa 2011, s. 34.

PPP, na którym powinna opierać się gospodarka odpadami.¹⁷ W Polsce zaś warto wskazać np. spalarnię odpadów zwierzęcych w Elku. Początkowo zajmowała się ona jedynie utylizacją odpadów niebezpiecznych, aczkolwiek w chwili obecnej jest w trakcie modernizacji infrastruktury, która pozwoli na zasilenie energią elektryczną oraz ciepłą dwóch elckich osiedli. Należy podkreślić, że budowa spalarni śmieci wiązałaby się z koniecznością podniesienia świadomości społecznej oraz zmiany mentalności ludzkiej poprzez działania edukacyjne. Obecnie spalarnie są postrzegane w sposób negatywny. Za trafne należy uznać założenie, iż firmy mogłyby same budować małe, przyzakładowe elektrownie bądź spalarnie odpadów. Jednakże wymaga to doprecyzowania przepisów prawa, a co za tym idzie, aktywnej współpracy sektora prywatnego z sektorem publicznym.

Niemożliwa jest realizacja zasad zrównoważonego rozwoju przez sektor prywatny, bez aktywnego wsparcia ze strony rządowej. Państwo powinno być czynnikiem inicjalnym, ewentualnie wspierającym inicjatywy zmierzające do budowania „zielonej gospodarki” zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju. Aby sektor prywatny mógł, a przede wszystkim chciał funkcjonować w sposób zrównoważony, z poszanowaniem dla środowiska, państwo musi w sposób aktywny zachęcać, promować oraz wspierać przedsiębiorców. Prawo powinno być transparentne, niezależne od kadencyjności sfery rządzącej. Idealnym rozwiązaniem wydaje się wprowadzenie wzmoczonych konsultacji społecznych, przy projektach ustaw dotyczących chociażby przedsiębiorców. Ponadto należy zacieśnić współpracę w ramach PPP. To w niej pokażę się największy potencjał, pozwalający na budowanie zrównoważonej gospodarki. Pomimo iż każdy z omawianych obszarów jest dalece ważny, trzeba podkreślić, iż to od państwa jako podmiotu o charakterze władczym uzależniona jest jakość i intensywność działań w celu osiągnięcia „zielonej gospodarki”.

IX. Podsumowanie

Ponad 70% dóbr na świecie wytwarzanych jest przez podmioty określane mianem sektora prywatnego. Niemożliwe jest budowanie „zielonej gospodarki” bez aktywnego udziału przedsiębiorstw prywatnych. Należy zauważyć, iż nieodzownym elementem ich współpracy na rzecz dobra ogólnego jest wsparcie ze strony państwa. Przedsiębiorcy posiadający ogromny potencjał, możliwości finansowe, dzięki odpowiedniej motywacji mogą stać się niezastąpionym narzędziem w urzeczywistnianiu zasady zrównoważonego rozwoju, a przede wszystkim w dążeniu do polepszenia życia i zdrowia ludzkiego oraz ochrony środowiska naturalnego. Trzeba podkreślić, iż aby ten potencjał był wykorzystany, niezbędna jest zmiana sposobu myślenia oraz edukacja na szczeblu zarówno rządowym, jak i prywatnym. Przedstawiciele władzy oraz biznesu powinni zrozumieć, iż tylko i wyłącznie aktywna współpraca może da-

17 J. Zientek-Varga, Co zrobić ze śmieciami, *Gospodarka Odpadami*, „Przyroda Polska” 2011, nr 11, s. 27.

wać obopólne korzyści. Sektor prywatny zaczyna dostrzegać dla siebie realną szansę na wzrost konkurencyjności na rynku, przy zastosowaniu zasad i reguł „zielonej gospodarki”.

Ostatnie kryzysy gospodarcze pokazały, iż stosowanie dotychczasowej polityki oraz sposobu gospodarowania nie jest prawidłowe. Wysokoemisyjna gospodarka, działalność prowadzona z brakiem poszanowania dla środowiska oraz zasobów naturalnych czy też nadmierny konsumpcjonizm, powodują wzrost patogenicznych czynników warunkujących kryzys zarówno ten gospodarczy, jak i środowiskowy. Sektor prywatny, który najdotkliwiej odczuwa ich skutki, powinien zacząć poszukiwać alternatywnych rozwiązań pasujących do obowiązującego porządku. Trzeba zacząć inwestować w innowacyjne technologie oraz cały czas zdobywać i poszerzać wiedzę dotyczącą prowadzonej działalności. Może dzięki takim działaniom Polsce uda się uniknąć kryzysu, a sektor prywatny będzie wspierany przez państwo nie tylko finansowo, ale również przez tworzenie transparentnego prawa, sprawiającego, iż „zielona gospodarka” będzie nie tylko intratna dla samego środowiska, ale również dla przedsiębiorców i państwa. Z przeanalizowanych powyżej postulatów zawartych w Wizji, trzeba zaakcentować jedną charakterystyczną cechę, a mianowicie fakt, iż niezbędnym jest poszerzanie posiadanej wiedzy oraz edukacja na różnych szczeblach życia, zarówno prywatnego, jak i zawodowego.

Ponadto warto zaakcentować, że jednym z czynników pozwalających na rozwój społeczno-gospodarczy kraju w duchu zrównoważonego rozwoju jest współpraca i efektywny dialog sektorów nauki, biznesu i administracji. Tylko wspólne działania na tej linii pozwolą na osiągnięcie optymalnych efektów w zakresie tworzenia przejrzystych regulacji prawnych, kreowanie nowych miejsc pracy oraz generowanie zysków z poszanowaniem środowiska oraz zdrowia i życia ludzkiego.

THE PRIVATE SECTOR IN LIGHT OF THE VISION OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT FOR POLISH BUSINESS IN 2050

This article is an attempt to depict the private sector against the vision of sustainable development for Polish business in 2050. The author by presenting the key areas described in the vision, points to the correlation between the private sector and the concept of sustainable development and emphasizes that without the introduction of legal instruments for the implementation of the principle of sustainable development, it will not be possible to develop a green economy. An essential element of its development is cooperation within and between the science, business and administration sectors. Creating transparent law is possible only if these three sectors support each other. This will allow for socio-economic development of the state in the spirit of sustainable development.

Keywords: green economy, sustainable development, the private sector